

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра психології розвитку та консультування

**ОСОБИСТИСНЕ ЗРОСТАННЯ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**Збірник наукових праць
за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(Україна, Житомир, 21 квітня 2020 р.)**

**The 4th International Scientific Online Conference
PERSONAL GROWTH: THEORY AND PRACTICE
Collection of Conference Papers
(Ukraine, Zhytomyr, April 21st, 2020)**

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2020

УДК 159.923.2

О 72

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету ім. Івана Франка
(протокол № 4 від 30 квітня 2020 року)*

Рецензенти:

Ставицький О. О., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри суспільних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування

Камінська О. В., доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету

Тичина І. М., кандидат психологічних наук, доцент, декан соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка

О 72 Особистісне зростання: теорія і практика: Збірник наукових праць [за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Житомир, 21 квітня 2020 р.)] / Ред. колегія: Л. П. Журавльова, Г. В. Пирог, Т. М. Шапран / М-во освіти і науки України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, соц.-псих. факультет. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2020. 280 с.

У збірнику подано наукові праці учасників IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, яка відбулася 21 квітня 2020 року в м. Житомирі на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка за ініціативи кафедри психології розвитку та консультування. Збірник адресовано науковцям, фахівцям-практикам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими досягненнями, проблемами і перспективами в психології, педагогіці, соціальній роботі, управлінні та ін.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки редакторів можуть не збігатися з позицією авторів.

УДК 159.923.2

©Автори публікацій, 2020

© Кафедра психології розвитку та консультування
Житомирського державного університету імені Івана
Франка, оригінал-макет, 2020

Дранківська Альона Павлівна
магістрантка спеціальності «Психологія»
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Науковий керівник:

Котлова Л.О., кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології розвитку та консультування

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ
ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ
ІЗ ЗАХИСНИМИ МЕХАНІЗМАМИ**

Вивчення поняття психологічного благополуччя в наш час є досить популярним, оскільки є одним із чинників, що сприяє активному включенню особистості у професійну діяльність, суспільній процеси, сприяє формуванню впевненості у власних силах.

Теоретичну основу поняття «психологічного благополуччя» закладено в дослідженнях М. Аргайл [1], Н. Бредберна [3], К. Ріффа [7], П. Фесенко [6] як показника особистісної зрілості, гармонії особистості, самоактуалізації. Значний внесок у дослідження поняття «психологічного благополуччя» здійснила К. Ріфф [7]. Основним положенням у її теорії є виокремлення таких компонентів як самосприйняття, позитивні стосунки з оточуючими, автономія та ін.

Концепція психологічного захисту завжди була дуже актуальною темою і цінним внеском у розвиток теорії психоаналізу. Серед відомих вчених, які вивчали психологічні захисні механізми особистості у різних проявах, можна згадати: Р. Грановську, Дж. Келлермана, К. Роджерса, Р. Плутчика, З. Фрейда та ін. [6].

У структурі психологічного благополуччя можна виокремити шість основних компонентів [2; 6]:

1. Автономія (здатність бути незалежним, відсутність боязні протиставити свою думку більшості, здатність до нестандартного мислення і поведінки);
2. Управління навколишнім середовищем (включає в себе наявність якостей, які потрібні для оволодіння певними видами діяльності, здатність добиватися бажаного, долати труднощі, які стоять на заваді досягнення цілей);
3. Особистісний ріст (передбачає прагнення розвиватися, вчитися та сприймати нове, а також наявність відчуття власного прогресу);
4. Позитивні відносини з оточуючими (вміння співпереживати, здатність бути відкритим для спілкування, а також наявність навичок, що допомагають встановлювати і підтримувати контакти з іншими людьми);
5. Самоприйняття (відображає позитивну самооцінку себе в своєму житті в цілому);

6. Наявність життєвих цілей (пов'язане з переживанням свідомості свого існування, відчуттям цінності того, що було в минулому, відбувається в сьогоденні та буде відбуватися у майбутньому).

На феномен психологічного благополуччя впливає безліч чинників, одним із яких є захисні механізми.

Теоретична модель засвідчує, що поняття загальної якості життя є більш широким та включає в себе поняття «психологічного благополуччя», на яке впливає безліч чинників, одним із яких є захисні механізми (рис. 1).

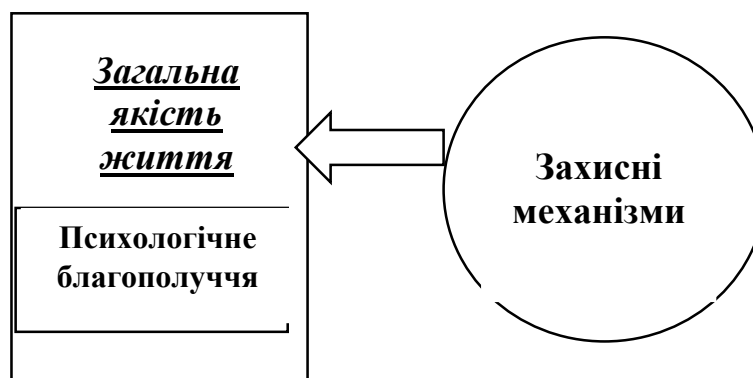

Рис.1. Теоретична модель взаємозв'язку психологічного благополуччя та захисних механізмів

Термін «психологічний захист» був введений З. Фройдом («Захисні нейропсихози»). Він вважав, що захист – це узагальнена назва для будь-яких технік, які Его може застосовувати при конфлікті. До таких «технік» З. Фройд відносив: витіснення; здійснення того, що не сталося; ідентифікацію; ізоляцію; інтроекцію; викривлення до протилежності; звернення проти особи; проекцію та сублимацію [5].

Наразі, серед великої кількості захисних механізмів, доречним буде виокремити та описати найбільш відомі та найчастіше вживані. Серед них можна виокремити [4]:

1) **витіснення** розглядається як основа всіх захисних механізмів, воно забезпечує прямий шлях тривоги і входить до складу будь-якого іншого захисного механізму;

2) **заперечення** являє собою захист від реальності, що приносить біль, це – захисний механізм, за допомогою якого або заперечується (не визнається) будь-яка подія чи досвід, що заподіює страждання, або якась сторона самого себе;

3) **проекція** – це процес, за допомогою якого специфічні імпульси, бажання, сторони себе чи внутрішніх об'єктів представляються людині локалізованими в деякому зовнішньому стосовно себе об'єкті;

4) **заміщення** припускає переадресування інстинктивного імпульсу на менш загрозливий об'єкт;

5) **раціоналізація** – це процес, за допомогою якого дійсному поведженню дається обґрунтування, що не тільки його виправдує, але і маскує його щирі мотиви, поведження представляється і розуміється таким чином, що виглядає цілком розумним і виправданим;

6) **ідентифікація** – це процес, за допомогою якого тривога знімається за рахунок ототожнення (ідентифікації) себе зі значимим, важливим об'єктом;

7) **ізоляція** – це механізм захисту, за допомогою якого людина обособлює певну подію, яка приносить їй біль, перешкоджає стати частиною свого значимого досвіду.

Функція захисних механізмів, як вона представлена в психології, завжди ідентична – захиститися від хворобливих афектів, але шляхи досягнення цієї мети – різні.

Захист – це необхідна умова збереження стабільності особистісної структури в умовах постійного патогенного конфлікту між різними рівнями самосвідомості. Іншими словами – це спосіб, за допомогою якого особистість вберігається від впливу, що загрожує напруженістю й веде до дезінтеграції особистості [4].

Проаналізувавши літературу з проблем психологічного благополуччя та захисних механізмів, можна помітити, що саме останні сприяють та дозволяють особистості зберігати належний рівень психологічного благополуччя, оскільки загальна мета та функції захисних механізмів – це послабити почуття страху та тривоги, зберегти самооцінку особистості.

Література

1. Аргайл, М. Психология счастья. СПб.: Питер, 2003. 271 с.
2. Бефани А. А. Эмоциональный компонент психологического благополучия личности: эвдемонистический поход. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. Психологія*. Одеса. 2012. Т. 17. Вип. 8 (20). С. 332-340.
3. Брэдберн Н. Структура психологического благополучия. Ярославль: Инфра, 2005. 13 с.
4. Мак-Вильямс Н. Защитные механизмы. Психоаналитическая диагностика: понимание структуры личности в клиническом процессе. Москва: Класс, 1998. 480 с.
5. Фрейд З. Массовая психология и анализ человеческого «Я». По ту сторону принципа удовольствия. М., 1992. С. 256-324.
6. Шевеленкова Т.Д., Фесенко П.П. Психологическое благополучие личности (обзор концепций и методика исследования). *Психологическая диагностика*. 2005. № 3. С. 95-129.
7. Ryff C., Keyes C. The Structure of Psychological Well-Being Revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1995.